

Fólk etaðust, tá »Gengangere« kom út. Keipumynd (1881)

Framhald frá síðu 13

halðið í tí ekki bara var ljóst... Tað kendist sum at koma úr myrkrinum út í ljósið, úr mjørkanum út í sólskinið.»

Yrkingar

Tað ber valla til at enda eina minningargrein um Henrik Ibsen uttan at siga eitt sindur um hansara yrkingar. Sum ungur var hann, eins og tann politiskt áhugaði ungdomurin yvirhøvur tá á døgum, ið skandinavistur. Tá ið Bismarck leyp á Danmark í 1863, og Noreg og Svøríki, hóast bæði nógv og dýr lyfti, ikki rættu hond frá síðu, var hetta honum eitt dygt vónbrot. Tíðin hevur ikki tært kraftina og tað skaldsliga flogið í harmakvæðinum, hann yrkti um hesa hending:

*Nu flokker seg om Tyras borg —
kan hende, siste gang, —
et folk i nød, et folk i sorg,
med flagget halvt på stang.
Forlatt, forlatt på farens dag,
forlatt i stridens stund!
Var sådan ment det nevetak
der lovet godt for Nordens sak
i Axelstad og Lund?*

Men hansara besta og beinrakasta yrking er helst tann, hann yrkti um morðið á Abraham Lincoln. Grenjið og grátin, sum tá hoyrdist viðahvar, visir hann frá sær sum hykl. Hendingar av slíkum slag eru bara úrslit av tí drápi og lógloysi, sum er sjálvur kjarnin í systeminum, og sum eingin gevur sær far um:

*Med glemte løfter, med svekne ord,
med traktaters forrevne ark,
med brudd fra i år på jer ed fra i fjor
har i gjødet historiens mark.
Og så ventet i ennda, trygge i sinn,
en høst av det edleste slags.
Se nu spirer jer sæd. Hvilket flammende skinn!
I undres, I vet hverken ut eller inn, —
ti der vokser stiletter for aks!*

Ekkóíð

So eggjandi var boðskapurin hjá Ibsen og so nýskapandi teir lunnar, hann legði undir nútímans sjónleik, at hann í at kalla øllum europeiskum londum fekk ein trúgvann, tó ikki fjelbroyttan, skara av viðhaldsmannum. Tann tá ókendi blaðmaðurin Bernard Shaw, sum seinni ferdi stríðið hjá Ibsen víðari í Onglandi, skrivaði eina bók um hann. Ein annar íri, sum seinni gjørdist heimsgitin fyrri bókina »Ulysses«, nevniliga James Joyce, lærði seg norskt fyrri at kunna lesa Ibsen á uppurnamálum. Men tað er ikki bara gaman at byggja í ein spegil. Og meðan ungir, fúsir leikstjórar, eitt nú greivin av Meiningen (sum í Týsklandi í sjeytiárunum var undangongumaður í nútímans sjónleikauppseting) og Lugné-Poe í Fraklandi, kappaðust um at framføra leikirnar hjá Ibsen, fóru ummælarar og blaðmenn eftir runublokunum. Størst var øsingin í tí viktorianska Onglandi. Seinni tá tað sást, at Ibsen kom at vera ein bókmentalgur varði, sum sjálvt allir heimsins ummælarar ikki kundu skala, fann reaktiónin uppá onnur ráð. Ibsen bleiv kanoniseraður. Skammrós-ið, sum nú regnaði niður yvir hann, var ein ikki minni hótan imóti tí, hann hevði at siga, enn útspringin hevði verið frammanundan. Helge Krog, sum saman við Gunnari Heiberg var fremsti næmingurin hjá Ibsen í Noregi, sigur soleiðis frá hundráð ára hátíðarhaldinum í Oslo í 1928: »Undarligt var mitt undir veitsluhaldinum at siggja teir reisa seg, ein fyrri og annar eftir, spillvandi — allar persónarnar úr sjónleikinum hjá Ibsen! Har var Steensgård, har var Bernick konsulur. Helmer advokatur helt høvuðstáluna. Og biða eitt sindur — var tað ikki Krøll rektari, sum nú sló á glasið? Og pastor Manders takkaði fyrri matin. Og allar røðurnar umboðaðu tilsamans nettupp fordómarnar, hyklið, sjálgvóðskuna, dirvisloysið og fávitskuna, sum Ibsen hevði barst imóti.«

Ein meting

Skulu vit, søguliga og bókmentasosiologiskt, gera eina meting av Henrik Ibsen, var bragdið, hann gjørdi, tað at hann við síni djúpu innlivan í konfliktirnar hjá tí einstaka menniskjanum gróv seg niður á sjálvt stóðið undir tí kapitalistiska samfelagnum, visti, hvussu hetta samfelagið kryplar og skerjir menniskjuni, sum liva í tí, og greitt og týðiliga vrakaði tað. Men frá tí at siggja og siga frá, at eitt hús er bygt á ríðandi stóði og til at fara undir at byggja nýggjan skála er eitt langt lop. Hetta lopið gjørdi Ibsen ongantið. Hann var, sum so mangir aðrir, eitt nú Charles Dickens, Thomas Mann, og Eugene O'Neill, ein kritikari av tí borgarliga samfelagnum. Men individualismuni slepti hann ikki. Gleðina saman við øðrum menniskjum at skapa eitt nýtt samlag, sum ikki byggir á tann kraddingarhug og tann frumskógarmoral, sum nú hóttr fískin í sjónum, regnið í luftini og grónið á jørð, kom hann ongantið at kenna. Hetta gevur hansara seinastu sjónleikum ein serligan dām. John Gabriel Borkman og Arnold Rubek ganga til grundar, ikki bara, sum rithøvundurin tykist at halda, tí teir hava offrað menniskjanslig virði, annar fyrri materiellann vinnin, hin fyrri listina, men eisini tí, at teir eins og moldverpur grava í teirra egnu konfliktum, uttan at ansa eftir, at ein verð er uttan fyrri teirra persónliga stríð, ein verð, har menniskju berjast fyrri øktum rættindum og einum betri samlag, og at teirra vandamál kanska loystust á tí vígvøllinum. At Henrik Ibsen álva öld frammanundan í yrkingini »Bergmannen« við óhugnaligum framskygni hevði lýst henda trongan, hesa blingdøtuna hjá øllum vælmeinandi individualistum, visir best av øllum, hvussu stórt skald hann var.

Hanus Andreassen

Eitt av umferunum í finaluni

Framhald frá síðu 7

Meldað í harðara lagi av teimum flestu, men í eini parakapping er vanligt at melda og spæla hart. Spælar K og hjartar D skulu sita rætt, um 4 spælarar skulu vinnast. Hjartar D situr sum hon skal, men hvussu við spælar kongi? Hann, ið spælir alt annað fyrst (og hvør er hann), finnur kanska út av, at hann má sita aftanfyrri essið, og so er bert eitt at gera — nevniliga at vóna at hann situr einsamallur. Møguleikin fyrri hesum er statistiskt 6,2% imóti 42,1% fyrri at hann situr frammanfyrri essið.

Spæl nr. 2
N—S í hættu
Eystur gav
SP K—4—3
HJ K—D—B—10—4
RÚ 6—5
KL E—D—4

SP D—9—8—6—2
HJ 9—8—2
RÚ B—3
KL 10—9—6
N
V
S
SP B—10—7
HJ 7—6
RÚ D—9—7—2
KL B—7—5—2

SP E—2
HJ E—5—3
RÚ E—K—10—8—4
KL K—8—3

NS	EV	av	meld	úrsl.	point	NS	EV
2	11	S	7 UT	+1	1	9	9
4	9	S	7 UT	+1	1	9	9
5	8	N	4 hj	+7	4	6	6
6	7	N	6 hj	+7	6	4	4
10	3	S	6 UT	+7	8	2	2
12	1	S	7 UT	+7	10	0	0

Tað má aftur her sigast at vera ov hart meldað, at siga stóraslem. Í sans eru bert 33 HP og hjartara 35 points — men parakapping er — og so hesin góði 5-liturin í hjartara. Tað er væl hent, at eystur hevur forkastað seg, tá spælarin hevur tikið øll stikkini í hjartara — heldur hann rútarin, skuldi ikki verið meira enn 12 stikk til spælaran.

Spæl nr. 3
E—V í hættu
S gav
SP 10—5
HJ D—9—7—6—2
RÚ 8—6—5
KL 10—9—2

SP D—B—8—7—6—3
HJ —
RÚ K—10—9
KL K—D—7—6
N
V
S
SP E—4
HJ E—B—8—5—4
RÚ E—D—7
KL E—8—3

SP K—9—2
HJ K—10—3
RÚ B—4—3—2
KL B—5—4

NS	EV	av	meld	úrsl.	point	NS	EV
2	11	V	3 UT	+5	10	0	0
4	9	V	6 sp	+6	3	7	7
5	8	V	6 sp	+6	3	7	7
6	7	E	3 UT	+6	7	3	3
10	3	E	6 UT	+6	0	10	10
12	1	E	3 UT	+6	7	3	3

6 spælarar skuldu ikki givið trupulleikar, meðan 6 UT ikki hava tað gott, um hjartari kemur út — men tað er jú parakapping, og sans gevur jú meira enn spælar. Tað er bert at undrast á, at ikki øll pörini komu í slem.